

GOGA

Goran Vojnović

Zbiralec strahov

Prolog

Kaj je vedel praded Leon?

Moj praded Leon Obleščuk, Ukrajinec iz Galicije, ki se je v začetku dvajsetega stoletja kot desetletni deček z družino preselil v Bosno in Hercegovino, se je nekaj let pozneje skupaj s številnimi bosanskimi mladeniči znašel v Sloveniji, kjer je v uniformi avstrijske vojske streljal na Italijane. Tako preprost je bil pač svet pred stotimi leti, mnogo preden so Bosanci v Bosni začeli streljati na Bosance in ni mogel človek več ničesar razumeti.

Včasih se sprašujem, kako se je moj praded počutil, ko je v vojaški uniformi mogočne avstro-ogrške monarhije ležal v blatnem jarku nekje ob Soči in poslušal šviganje italijanskih nabojev. Predstavljam si namreč sebe, kako nekje daleč od svojega slovenskega doma, morda prav v Galiciji, v bližini pradedove rojstne vasi, v uniformi, okrašeni z rumenimi zvezdicami, potrpežljivo čakam, da mi na glavo prileti ruska bomba in da herojsko padem v boju za Ursulo von der Leyen, za prost pretok blaga, kapitala in ljudi, za drugačnost in enakopravnost, za sedmi člen Lizbonske pogodbe, za Evropsko centralno banko in Evropski razvojni sklad.

Težko si je sicer v današnji Ljubljani samega sebe predstavljati v vojni, a nekako se mi zdi, da bi se počutil bedasto. In nekaj mi govori, da bi že ob prvem zatišju vstal, na ves glas preklel idiota, ki mi je potisnil puško v roke in me izkrcal v neki ledeno mrzli mamojebnici, poslal nekam tako združeno Evropo kot Rusijo, se v mislih poslovil od Evrovizije, Ermitaža, babuške in eurokrema ter odkorakal naravnost na Madagaskar.

Tako bi bržkone storil jaz, ki dobro vem, kako se je naposled končalo, kar se je pred več kot stotimi leti začelo v Sarajevu, in ki tudi vem, da na koncu ni razpadlo le tisto, za kar se je boril moj praded, ampak tudi tisto, za kar se je dobrih dvajset let pozneje boril njegov sin, moj ded Vladimir Obleščuk. Mene je pač zgodovina naučila, da sta se oba, tako moj praded kot moj ded, borila zaman, čeprav je praded Leon svojo vojno izgubil, ded Vladimir pa je v svoji zmagal.

Pa jaz, da se razumemo, nisem noben evroskeptik. Meni je v bistvu ideja združene Evrope tudi po vseh finančnih, migrantskih in zdravstvenih krizah še vedno neizmerno všeč. Simpatična mi je tudi izvorna ideja skupne države južnih Slovanov, pa tudi tisto Avstro-ogrsko cesarstvo, za katero je skoraj umrl moj praded Leon, po mojem ni bilo za odmet. Če bi po nekem čudežu preživelo, sem prepričan, da bi se danes tudi v njem dalo povsem spodobno živeti in nič tragičnega ne bi bilo, če bi se danes namesto komisarki Ursuli klanjali habsburški cesarici in če bi nam namesto v Bruslju prestolovali na Dunaju.

A najsi mi je država še tako ljuba, je umiranje zanjo v mojih očeh zastarel, preživet koncept. Danes državljani za svojo državo kvečjemu navijamo, ko njena reprezentanca zaigra na svetovnem prvenstvu v nogometu, svoje domoljubje pa raje kot s streljanjem neznancev izražamo s fotografijami Pirana, Bleda in Postojnske jame na svojih instagramih. In ko na svetovnem prvenstvu naša reprezentanca izpade iz nadaljnjega tekmovanja, navijamo za Nemce, ker na koncu vedno zmagajo, naše fante pa kljub porazu pričakamo kot junake, saj so v svet ponesli glas o nas in o lepotah Pirana, Bleda in Postojnske jame.

A prav zaradi mešanice konformizma, strahopetnosti in pacifističnega domoljubja, ki je oblikovala moj odnos do vojne in miru, dopuščam možnost, da je bil lahko tudi moj praded Leon, takrat ko je ponujal svoje mlado življenje za prihodnost habsburške monarhije in brezglavo jurišal proti Italiji, do smiselnosti svojega početja enako zadržan, kot sem danes jaz.

Prepričan sem pravzaprav, da je mladi Leon Obleščuk – avstro-ogrski vojak, rojen ukrajinskemu očetu in ukrajinsko-poljski materi v Galiciji ter odrasel v Bosni – v blatnih jarkih ob Soči spoznal, kako prekleto pameten je bil njegov oče, moj prapraded Peter Obleščuk, ko jo je pred evropskimi prestolonasledniki in njihovimi atentatorji popihal v daljno Brazilijo. Prav slišim ga lahko, mladega jurišnika Leona, kako preklinja monarhijo in njeno aneksijo Bosne, agrarno reformo in vse kretnice položene od Bosanskega Broda do Metkovića ter razmišlja zgolj o tem, kako iz tega avstrijsko-italijanskega pekla rešiti svojo mlado, nedolžno glavo.

Ker zakaj naj bi bil Leon Oblesčuk pred sto in več leti bolj pripravljen umreti za svojo državo, kot sem jaz danes? Zakaj ne bi tudi moj praded enako kot jaz vedel, da se v Evropi že od pamtiveka gradijo lepo zamišljene, pisane in skrajno zapletene države, ki ljudem življenje malo olajšajo, malo pa jim ga zagrenijo, preden se bolj ali manj krvavo razgradijo? Zakaj ne bi tudi Leon vedel, da je to njihova neizogibna usoda in da bi bili ljudje mnogo srečnejši, če v umiranju držav ne bi videli konca sveta in ne bi propada tega ali onega imperija, monarhije ali socialistične federativne republike obvezno pospremili s svetovno ali pa vsaj z državljansko vojno? Le zakaj bi se njemu zdela ideja umiranja za Avstro-ogrsko cesarstvo bolj razumna, kot se zdi meni danes ideja umiranja za Evropsko unijo? Zakaj bi bil jaz manjši bedak od njega le zato, ker je bil on rojen v devetnajstem stoletju in ni imel Wikipedije?

Jaz pač verjamem, da se je moj praded Leon Oblesčuk zelo dobro zavedal, da bi bila njegova smrt na soški fronti povsem nesmiselna in da mu je bilo popolnoma vseeno, kdo bo na koncu v tisti vojni zmagal. Verjamem, da so se tudi njemu takrat po mislih podile sto let stare vojne in da se je za razliko od svojih vladarjev iz njih nekaj naučil. Verjamem celo, da je slutil, da bo svet, ki se je pred njegovimi očmi razstavljal, že kmalu nekdo spet sestavil, morda celo tako, da bosta Avstrija in Italija končali v isti državi. In verjamem, da je Leon tudi že vedel, da se bodo spet našli bedaki, ki jim ta, na novo sestavljeni svet ne bo všeč, in ki bodo zato želeli vse spet razstaviti. Po možnosti s kakšno novo vojno. In verjamem, da je Leon Oblesčuk

v tistem jarku vedel tudi to, da bodo tudi čez sto in več let obstajale države, ki bodo pošiljale mlade, nedolžne ljudi v brezsmiselne morije.

Ja, verjamem, da je tam, v tistem blatnem jarku pomislil name in si zaželel, da bi ob prvem zatišju vstal, na ves glas preklel idiota, ki mi je potisnil puško v roke, in odkorakal naravnost na Madagaskar. Ker mi nekaj govori, da je bil moj praded Leon nadvse pameten človek, ki svojemu pravnuku ne bi privoščil lastne usode.